SÍŤ PRO RODINU

Posilujeme hodnotu rodiny

PŘÍSPĚVEK MATEŘSKÝCH CENTER SPOLEČNOSTI

A JEJICH POTŘEBY

v období mimořádných opatření spojených s pandemií Covid-19

Výsledky dotazníkového šetření mezi členskými centry Sítě pro rodinu, z.s.

30. 3. – 14. 4. 2020

Zpracovala Rut Kolínská

VÝCHODISKO

Mateřská centra se zaměřují na prevenci krizových situací v rodině i ve společnosti. Jejich činnost byla nuceně omezena na základě mimořádných opatření spojených s pandemií Covid-19. Mateřská centra pracují přímo s rodinami a sehrávají tak nepostradatelnou roli v místních komunitách.

Dotazníkové šetření se zaměřilo na zjištění přístupu center k omezení činnosti, na jejich reakci na potřeby rodin i společnosti spojené s pandemií, a také na ohrožení, které současný stav přináší.

ZÁKLADNÍ ZÁVĚRY

Rozsah vzorku 92 mateřských center z celkového počtu 260 členských center Sítě pro rodinu, z.s., tedy více než jedna třetina (35,4 %) umožňuje kvalifikované závěry pro všechna členská centra, která bezprostředně pomáhají více než 50 000 rodinám napříč Českou republikou. Při běžném provozu centra průměrně nabízejí centra služby a programy 5 dnů v týdnu.

Operativní přínos v omezení kvůli pandemii Covid-19 (mimo běžnou agendu)

- **Členská centra Sítě pro rodinu přispěla státu nejméně 130 000 rouškami.** Celkový počet roušek není konečný, v šití leckde pokračují. Sortiment v některých centrech se rozšířil i o **výrobu ochranných štítů.**
- **Centra poskytují i další služby pro potřebné v bezprostředním okolí svého působení**, a to zejména pomoc seniorům.
- **Centra začala spontánně využívat moderních technologií a komunikují s rodinami on-line –** poskytují on-line poradenství, podporu rodičů, **inspiraci i vzdělávání.**

Uzavření center ohrozilo jejich existenci jak finančně, tak i rozpadem komunity kolem center i samotných pracovních týmů. Ohrožena je tak samotná preventivní činnost ve prospěch rodin.

V nejistotě zůstává nabídka příměstských táborů, které běžně nabízí 76 % center, 20 % dokonce během celých prázdnin. **Absence příměstských táborů by znamenala značnou komplikaci pro život rodin s dětmi.**

Kvalifikovaným odhadem je možné konstatovat, že v rámci všech členů Sítě pro rodinu, z.s. se dostalo do svízelné ekonomické situace přibližně 2 680 osob – většinou matek s malými dětmi.

Centra kvůli omezenému provozu v průměru přijdou o **40.000,- Kč měsíčně, což za 3 měsíce činí už 120.000,- Kč. A to je ztráta, která může být pro některá centra – s ohledem na charakter jejich činnosti – likvidační.**

Celkově za Síť pro rodinu je možné odhadnout ztrátu téměř 32 miliónů korun, pokud budou centra uzavřená do konce května.

Služby mateřských center v oblasti prevence rizikových situací v rodině a ve společnosti si zaslouží větší jistotu své udržitelnosti. Stát by proto na ně měl pamatovat ve svém rozpočtu, stejně tak i kraje a obce.

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ – PREZENTACE VZORKU

Respondentky

Předpokládáme, že na dotazy odpovídaly ženy z vedení center, proto používáme pouze termín „respondentky“.

Dotazníkové šetření on-line probíhalo 30. 3. – 14. 4. 2020. Byla oslovena všechna členská centra. Avšak pro vedení členských center obdobně – jako pro jiné zaměstnavatele – nebylo snadné se vypořádat se situací, kterou vyvolala mimořádná opatření v souvislosti s pandemií Covid-19. Pro mnohé z nich nebylo snadné najít čas a odpovědět na položené otázky. Přesto vzorek šetření zahrnuje **odpovědi z 92 mateřských center z celkového počtu 260** členských center, **tedy více než jedna třetina (35,4 %),** a to ze všech krajů kromě Moravskoslezského.

Rozsah vzorku proto umožňuje kvalifikované závěry pro všechna členská centra.

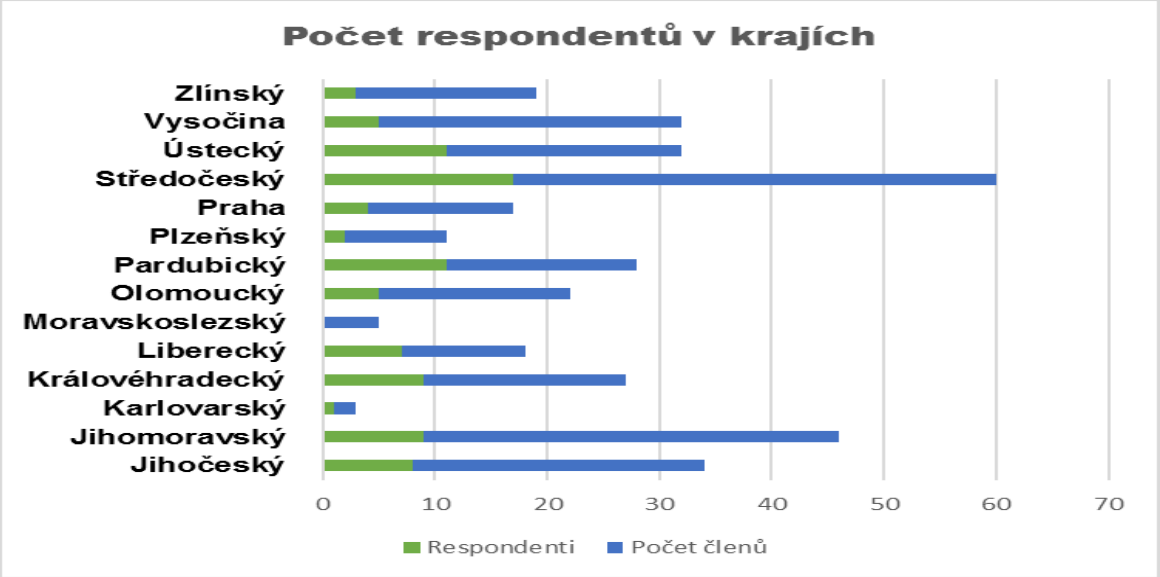

Velikost obce působení centra

Nejvíce respondentek (71 %) pochází z center, která působí v obcích středních velikostí, a to 36 % z obcí od 3 001 do 10 000 obyvatel a 35 % z obcí od 10 001 do 50 000 obyvatel.

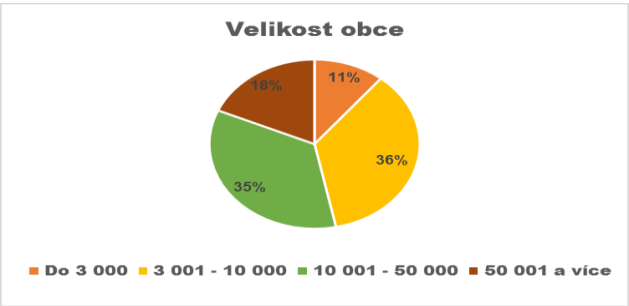

Rozsah služeb

V průměru při běžném provozu nabízejí centra z uvedeného vzorku služby a programy 5 dnů v týdnu. V řadě respondentů najdeme přibližně čtvrtinu center (18), která nejsou otevřená po celý pracovní týden (5 dnů), avšak překvapivě ještě **vyšší počet center (20) nabízí programy a služby i v sobotu (11) a v neděli (9).**

Vzorek přibližně odpovídá celkovému obrazu nabídky služeb členských center Sítě pro rodinu.

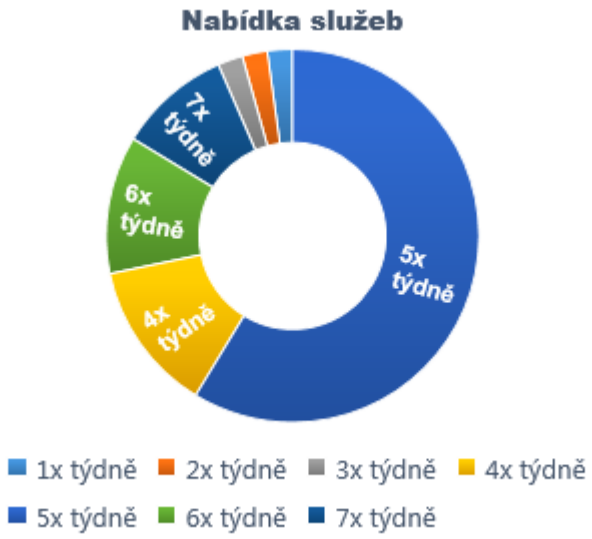

Počet uživatelů (rodin)

Součet rodin (různé podoby), které využívají služeb a programů centra za běžných podmínek v daném vzorku center je **16.485 rodin celkem.** To znamená, že činnost centra zasahuje v **průměru 183 rodin.**

Z daného počtu lze provést kvalifikovaný odhad bezprostředního přínosu činnosti členských center Sítě pro rodinu, z.s. na více než 50 000 rodin napříč Českou republikou.

SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ

I. Jak se vedení center vyrovnává se současnou situací a co všechno v centrech dělají v rámci omezeného provozu

Základní poslání mateřských center spočívá v prevenci rizikových jevů v rodině a ve společnosti. Centra vytvářejí bezpečný prostor pro sdílení a vzájemnou podporu rodin v komunitě. Proto se většina z nich zcela přirozeně zapojila do pomoci v místě svého působení. Některá z nich dokonce byla přímo iniciátory svépomoci v obci.

V dotazníkovém šetření dostaly respondentky volný prostor k vyjádření. Z odpovědí vyplývá bohatá škála dobrovolné činnosti ve prospěch rodin v okolní komunitě i ve prospěch dalších potřebných. Krom toho je obdivuhodné, jak se mnohá centra dokázala přizpůsobit možnostem on-line komunikace.

Roušky a ochranné štíty

V první řadě reagovala centra na nedostatek roušek a ženy ve více než polovině (58 %) center začaly zcela spontánně a dobrovolnicky šít **roušky.** A to zdarma, ze svého materiálu pro sousedy (obyvatele obcí), pro nemocnice, domovy seniorů, děti osob z 1. linie péče o nemocné a další potřebné. Dokonce některé roušky vyslala centra do zahraničí.

Členská centra Sítě pro rodinu přispěla státu nejméně 130 000 rouškami – jedná se o kvalifikovaný odhad počtu roušek na základě vzorku získaného z dotazníkového šetření**.** Celkový počet roušek není konečný, v šití leckde pokračují. Sortiment v některých centrech se rozšířil i o **výrobu ochranných štítů**.

Další služby pro potřebné

Síla komunit kolem center spočívá v možnosti působit adresně tam, kde právě je potřeba. A tak **respondentky (27 %) sdílely řadu služeb**, kterou centra poskytují. Mezi nejčastěji zmiňované patří pomoc seniorům (nejen nákupy, ale i péče o jejich domácnost) a péče o děti záchranářů a jiných zaměstnaných osob (zejména ve zdravotnictví). Další služby zahrnují zapojení do organizace potravinové sbírky, distribuce ochranných pomůcek, půjčování potřeb pro práci s dětmi nebo také vaření snídaně pro hraniční stráž.

On-line komunikace s rodinami

Polovina respondentek potvrdila, že jejich centrum poskytuje poradenství telefonicky, e-mailem, prostřednictvím Skype a pomocí dalších technologií. Pandemie vnesla do rodin neklid, nejistotu a obavy, proto je nesmírně důležité mít oporu. Centra tak nabízejí „první pomoc“.

Další cestou, jak pomoci rodičům, kteří „uvízli“ v domácnostech s dětmi, se stalo využívání sociálních sítí a moderních technologií ke sdílení **inspirace kreativní a pohybové činnosti s nejmenšími dětmi, nabídka programů pro školní děti, či motivační aktivity pro čas trávení s dětmi**. Takovou nabídku organizují ve **47 % center**. **54 % center postupně začalo nabízet i vzdělávací programy on-line.**

Běžná agenda

Omezení činnosti center ohrozilo jejich existenci, proto se **více než polovina (55 %) začala hned věnovat také plánování a přípravě programů** tak, aby návrat k běžnému provozu probíhal co nejrychleji.

Některá centra (26 %) využila zavření prostor veřejnosti ke generálnímu úklidu, opravám, rekonstrukcím a údržbě – tedy ke všemu, na co není v běžném provozu čas.

Mimo všechny mimořádné aktivity museli ve všech centrech zajistit i běžnou administrativu a koordinaci všech aktivit, věnovat se personálním záležitostem.

K tomu je třeba podotknout, že se jedná většinou o matky malých dětí, které musely ze dne na den změnit styl života.

II. Ohrožení mateřských center z důvodu přerušení provozu či v omezeném provozu

Respondentky měly možnost klasifikovat typy ohrožení škálou 0 (žádné) – 5 (největší). Není překvapením, že **největší ohrožení spatřují v samotném přerušení služeb**. Z přerušení logicky vycházejí další uvedené hrozby, které je možné rozdělit na hrozby spojené s financemi a na ohrožení komunity kolem mateřského centra a jeho postavení v obci.

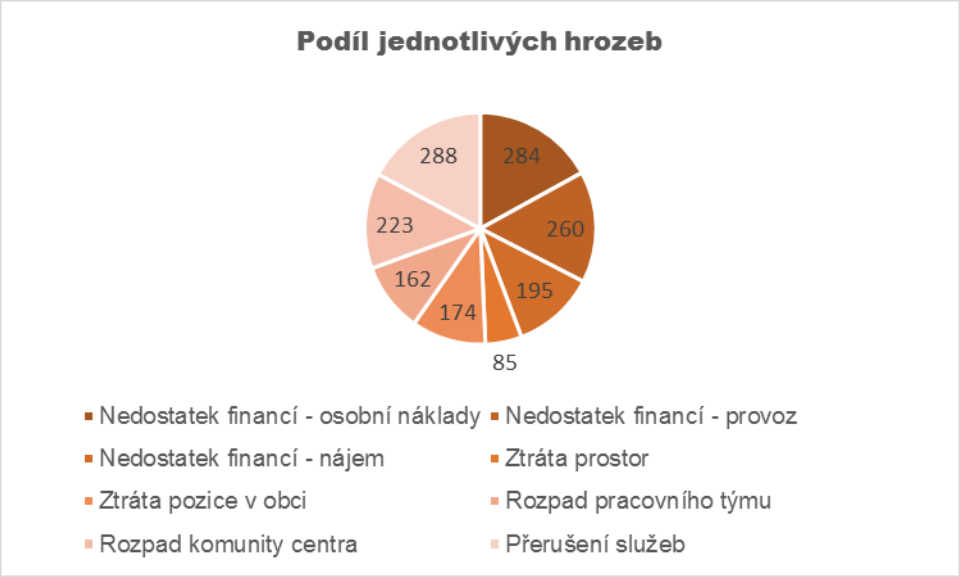

Obě oblasti se svojí závažností vyvažují, a to proto, že spolu souvisejí. Nebude-li centrum mít možnost provozovat svoji činnost, nebude mít čím pokrýt osobní ani provozní náklady. Hrozí nejen rozpad pracovních týmů, ale komunity, která s centrem spolupracuje a využívá jeho služby.

Z označení míry ohrožení však vyplývá větší **zneklidnění z rozpadu komunity než z rozpadu pracovního týmu.** Respondentky opakovaně zmiňovaly obavy, že lidé budou mít

strach centrum navštěvovat, jak kvůli ochraně zdraví, tak i kvůli nárůstu existenčních starostí. Centra svoji komunitu budují postupně a dlouhodobě od počátku své existence, a to na základě vzájemné důvěry. Nyní vnímají silné narušení z venku, především negativním obrazem neziskového sektoru, což přináší též neustálou finanční nejistotu. Centra se proto bojí dalšího zhoršení vztahu k NNO.

Obdobně si centra budují své postavení v obci a nyní se obávají, že řešení následků pandemie povede obce ke změně přístupu k centru. Na druhou stranu pouze nejmenší obavy mají centra ze ztráty prostor, které mívají v nájmu většinou od obcí. Věří tedy, že dohody o pronájmu budou platit i nadále.

Pracovní týmy v centrech bývají složeny z osob na částečné úvazky nebo na dohody (DPČ, DPP) a také z velkého množství dobrovolnicky vykonané práce. Práce v centru bývá především srdeční záležitostí a několik respondentek zmínilo, že by nechtěly přijít o smysluplnou práci, kterou mají rády.

Mezi opakovanými obavami v doplňující otázce se často objevuje i obava ze splnění všech závazků u realizovaných projektů z veřejných zdrojů, a to právě kvůli časovému skluzu, do kterého se dostávají. I když se centra snaží hledat možnosti poskytovat své služby on-line, všechny plánované aktivity tak realizovat nelze.

III. Letní příměstské tábory

Příměstské tábory patří již mnoho let k tradiční aktivitě, kterou řada mateřských center (cca 75 %) nabízí během letních školních prázdnin. Pomáhají tak rodičům předškolních i školních dětí ve slaďování rodinných potřeb a pracovních povinností. Tábory se tak staly nepostradatelným programem pro rodiny, které nemají jinou šanci, jak zajistit péči o své děti.

70 respondentek (76 %) potvrdilo, že příměstské tábory chtějí realizovat, pokud to bude možné. V 16 centrech (17 %) tábory nenabízejí a tedy ani neplánují. A v 6 centrech organizují i další aktivity pro rodiny, například rodinné výlety či společné pobyty.

Příměstské tábory většina center organizuje v týdenních cyklech. Poměrně překvapivé je zjištění, že více než polovina center plánuje nabídku poskytovat více než polovinu školních prázdnin. **Celé prázdniny dokonce 20 % center.**

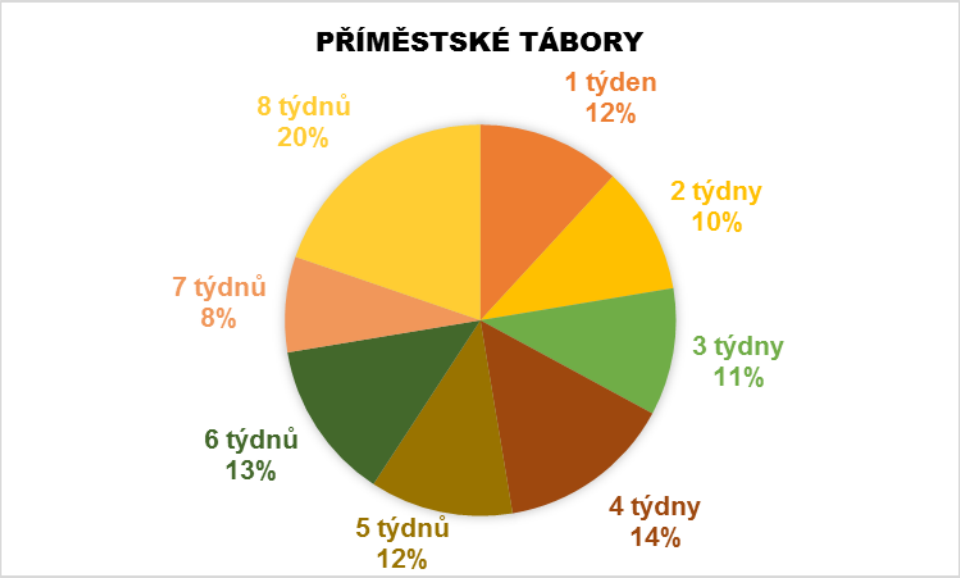

Absence příměstských táborů, které organizují mateřská centra, by znamenala značnou komplikaci pro život rodin s dětmi.

IV. Počet osob v centrech v pracovně právním poměru, kterých se současné omezení činnosti osobně dotýká

Omezení činnosti mateřských center vyvolalo nutnost – obdobně jako u jiných zaměstnavatelů – řešit personální záležitosti.

Přibližně třetina zaměstnaných osob v centrech (33 %) pracuje na základě pracovní smlouvy, mnohdy se jedná o částečné úvazky. **Největší část osob vykonává práci na základě dohody o provedení práce (60 %).**

Kdo pracuje na pracovní smlouvu a má děti do 13, mohl využít ošetřovné (OČR). Avšak zmíněných 60 % osob na DPP a 7 % na DPČ tuto možnost nemají.

Pokud centrum realizuje v rámci své činnosti projekt financovaný z jiných než vlastních finančních zdrojů, může nastalou situaci částečně řešit v jeho rámci. Koordinační a administrativní činnosti lze vykonávat i z domova (home office), ale značná část aktivit centra a náplní práce zaměstnaných osob do modelu on-line převést nelze.

V centrech jsou zásadní finanční zdroje na pokrytí mezd a ty většinou pocházejí z nabídky programů a služeb, které v rámci omezení činnosti nelze nabízet.

V pracovních týmech mateřských center velmi často pracují matky malých dětí a bývá to pro ně zásadní příjem. **Z šetření vyplývá, že se 947 osob – většinou matek s malými dětmi – dostalo do svízelné ekonomické situace.**

Kvalifikovaným odhadem je možné konstatovat, že v rámci všech členů Sítě pro rodinu se jedná o přibližně 2 680 osob.

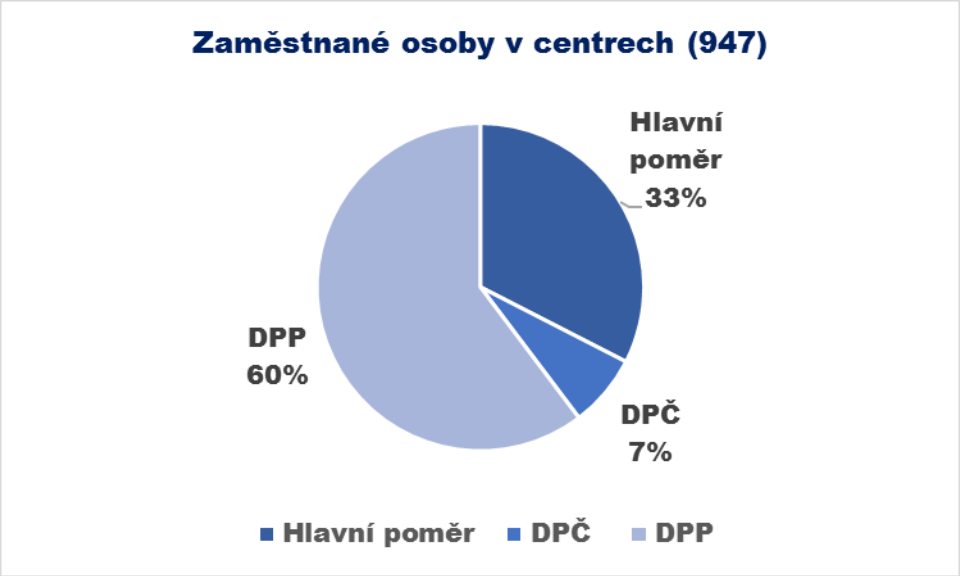

V. Finanční ztráty

Centra poskytují v on-line prostoru nejen poradenství, ale i nejrůznější programy a vzdělávací aktivity. Nicméně se jedná o více méně dobrovolnickou činnost.

Programy a služby, které přispívají na nájem, provozní náklady a osobní náklady za vykonanou práci, však nyní nelze provozovat, proto dochází ke ztrátám, které ohrožují udržitelnost center.

Odhad měsíčních ztrát v daném souboru respondentů činí celkem 3.450.000,- Kč. Tedy průměrně kolem **40.000,- Kč na jedno centrum, což za 3 měsíce činí už 120.000,- Kč.**

A to je ztráta, která může být pro některá centra – s ohledem na charakter jejich činnosti – likvidační.

Celkově za Síť pro rodinu je možné odhadnout ztrátu téměř 32 miliónů korun, pokud budou centra uzavřená do konce května.

VI. Perspektiva udržitelnosti mateřských center

Udržitelnost center za daných okolností závisí na mnoha faktorech, které se velmi nesnadno předvídají. A tak si téměř **polovina center (46%) netroufla odhadnout**, jak dlouho zvládnou udržet centrum, pokud se nebudou moci vrátit k běžnému provozu.

Centra (zejména větší), která mají vícezdrojové financování, jsou na tom lépe, protože mohou operativně pracovat s částkami, které mají k dispozici na delší časový úsek. Přesto **40 % respondentek uvádí 3 měsíce jako hraniční** – respektive z toho pro 4 % dokonce pouze 1 měsíc a pro 16 % jen dva měsíce. 14 % center zvládne ještě trochu déle, a sice 4 měsíce 8 %, 5 měsíců 1 % a 6 měsíců 5 %.

Trochu jednodušší situaci mají ta centra, která pracují pod jinou organizací a využívají její prostory zdarma. To se však jedná o pouhý zlomek center.

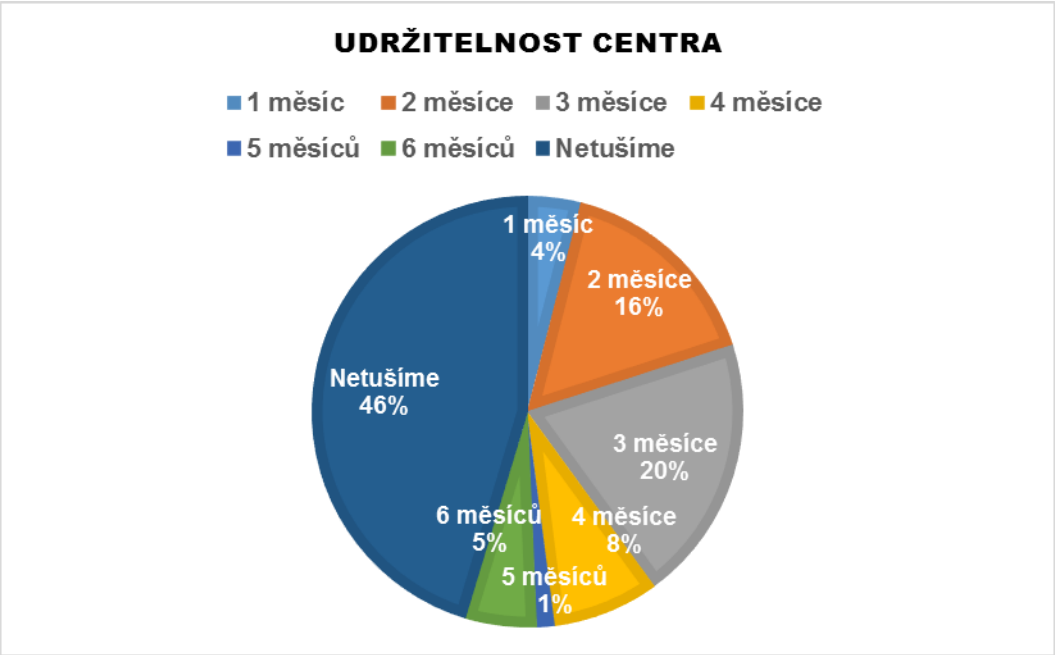

.

Dlužno konstatovat, že s existenční nejistotou se centra potýkají dlouhodobě, protože stát, ani kraje, ani obce dosud nedospěly k potřebě systematické podpory preventivních programů.